

УДК 37.035.6:355.23

Сергій БУРИЙ

м. Київ

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА В ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано проблему управлінської культури офіцерів як системної психолого-педагогічної проблеми, проаналізовано наукові джерела, які стосуються управлінської культури фахівців, та представлено структуру управлінської культури офіцерів. Формування управлінської культури офіцерів слід пов'язувати з всебічним розвитком їх духовної сфери, професіоналізму, компетентності. І тут управлінська культура, входячи елементом в усі види взаємовідношень офіцера з навколишнім світом людей, речей, природи виступає основним і обов'язковим регулятором його управлінської діяльності і поведінки. Рівень сформованості управлінської культури відображає функціональну надійність та адекватно забезпечує виконання поставлених перед офіцерами управлінських завдань.

Ключові слова: культура; управління; управлінська культура офіцерів.

На сучасному етапі реформування та розвитку Збройних Сил України все більш актуальною стає проблема підготовки військових керівників з розвинутим творчим мисленням, високою управлінською культурою, здатних ефективно вирішувати весь комплекс завдань, що стоять перед ними, а також постійно нарощувати науково-теоретичний потенціал і практичний досвід в умовах бурхливого розвитку засобів сучасної збройної боротьби, змін її форм та способів ведення. Актуальність теоретичних і практичних аспектів покращення управлінської культури майбутнього офіцера з метою якісного вирішення завдань службової діяльності зумовлена перш за все гуманізацією, гуманітаризацією, демократизацією стосунків у Збройних Силах України. З одного боку, об'єктивно зростає значення практичної підготовки офіцера, а з іншого – значна частина офіцерів не використовує досягнення різних галузей гуманітарних наук у своїй повсякденній діяльності, не вміє застосовувати відповідні форми та методи наукового аналізу й формувати ціннісні та змістовні аспекти управлінської діяльності.

Мається низка праць військових вчених, в яких аналізуються проблеми військового управління офіцерів (О. В. Бойко, Т. М. Мацевко, С. П. Мосов, Л. В. Олійник, О. А. Прохоров, І. С. Руснак, В. В. Стасюк, В. М. Телелим, Р. В. Торчевський, В. В. Ягупов та ін.). Аналіз цих праць показує, що управлінська діяльність належить до міждисциплінарних науко-

вих проблем: філософський аспект (обґрунтовуються методологічні основи поняттєво-категорійного апарату, критерії, принципи і структура управлінської діяльності (І. А. Зязюн, І. І. Смоліков, Г. П. Щедровицький та ін.); соціально-економічний (досліджується проблема ефективності управління виробництвом, рівнів професіоналізму в управлінській діяльності (А. Л. Ємельянов та ін.); військовий (з'ясування сутності управління військами, унормування військової термінології у сфері керівництва (С. П. Мосов, І. С. Руснак, В. М. Телелим та ін.); психологічний (психологічне забезпечення управлінської діяльності, особистісний потенціал керівника, психологізація процесу підготовки майбутніх фахівців до специфіки управлінської діяльності, гуманізація професійної підготовки управлінських кадрів (Л. М. Карамушка, В. В. Рибалка, О. Г. Романовський, В. В. Стасюк та ін.); педагогічний (обґрунтовуються педагогічні проблеми підготовки фахівців до здійснення управлінської діяльності (О. В. Бойко, Т. М. Мацевко, Л. В. Олійник, О. А. Прохоров, О. Г. Романовський, В. І. Свистун, В. В. Ягупов), менеджменту освіти (В. І. Луговий, В. І. Маслов, В. С. Пікельна та ін.), системи підготовки військових фахівців (М. І. Нещадим, В. В. Ягупов), у тому числі до управлінської діяльності (В. М. Король, Р. В. Торчевський та ін.). Педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ, формування їх готовності до керування підрозді-

лами досліджували М. В. Жиленко, Л. Є. Мерзляк, І. Г. Радванський; етику управлінської діяльності військового керівника досліджував М. М. Тарнавський; педагогічні аспекти управлінської діяльності офіцерів – Г. В. П'янковський; формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління – О. В. Бойко; психологічні особливості розвитку управлінської компетентності майбутніх магістрів військового профілю – Т. М. Мацевко. Водночас, як свідчить аналіз наукових джерел, системна проблема – формування управлінської культури майбутніх офіцерів в процесі практичної підготовки – залишається практично не дослідженою

Мета статті – проаналізувати загальний стан проблеми формування управлінської культури майбутніх офіцерів в процесі практичної підготовки у педагогічній теорії та військовій практиці.

Аналіз змін в соціальній, інформаційній сферах сучасного суспільства свідчать про необхідність формування в майбутніх офіцерів нової парадигми розуміння значення високої управлінської культури, її взаємозв'язку з професійною та соціокультурною компетентністю. Цей процес повинен ґрунтуватися на принципах, що включають у себе такі національні та загальнолюдські цінності: свободу української нації, патріотизм, вільне демократичне суспільство, суверенітет і територіальну цілісність держави, цивілізований гуманізм, громадянську злагоду, мир, високу духовність.

Управлінська культура – одна з найважливіших складових нової парадигми управління і визначальний елемент професіоналізму керівника будь-якої ланки.

П. Мілютін визначає управлінську культуру як високий рівень сформованості інтелектуальних, емоційно-вольових, моральних, фізичних якостей, сукупність яких дозволяє вирішувати професійні завдання в сфері управління з високим ступенем ефективності й стабільності [4].

Згідно трактування Е. Шейна управлінську культуру можна представити як комплекс базових припущень, винайдений, виявлений або розроблений групою для того, щоб навчитися справлятися з проблемами зовніш-

ньої адаптації та внутрішньої інтеграції. Необхідно, щоб цей комплекс функціонував досить довго, підтвердив свою спроможність, і тому він повинен передаватися новим членам організації як «правильний» спосіб мислення і почуттів у відношенні згаданих проблем [5].

В. Лапшина називає управлінську культуру системним явищем, яке поєднує відповідні знання, уміння і навички, особистісні якості керівника та його мотиви, що мають прояв у політичній, правовій, організаційній, адміністративній, менеджерській культурі керівника [2]. О. Коваленко – комплексною, узагальненою характеристикою управлінської праці, що відображає якісні риси і особливості керівника освіти, міру і спосіб його творчої самореалізації у різноманітних видах управлінської діяльності, спрямованої на освоєння, передачу і створення цінностей і технологій в управлінні освітнім закладом [1].

Управлінська культура – це сукупність теоретичних та практичних положень, принципів і норм, що мають загальний характер і відносяться різною мірою до різних аспектів людської діяльності. Це система знань, що обслуговує управлінську практику як культурний феномен, сукупність науки і мистецтва управління, різного роду рекомендацій, узагальнень об'єкта управління, які мають науково-практичну цінність і органічно, системно взаємопов'язані. Справжня висока управлінська культура, як і культура особистості, – це гармонія знань і морально-етичних якостей, які, безумовно, залежать від інтелектуально-культурних якостей особистості, що перебуває біля керма управління. Управлінська культура існує як система знань про процеси управління, структури управлінських систем, форми, методи і принципи управлінської діяльності. Вона будується на підставі загально-методичних принципів визначення умов і можливостей формування наукового знання, оскільки відомо, що правильна теорія повинна бути роз'яснена і розвинена стосовно конкретних умов і на підставі існуючих положень [3].

Таким чином, управлінська культура майбутніх офіцерів є частиною їх професійної культури це комплекс управлінських знань, умінь і

досвіду, а також професійно значущих особистісних якостей та творчої спрямованості.

Зацікавленість проблемою розвитку управлінської культури офіцерів в педагогічній теорії та військовій практиці підвищилась в перше десятиріччя XXI ст. Це пояснюється об'єктивними умовами розвитку суспільства і функціонування військових формувань. Збільшення обсягу і складності завдань ЗС України, науково-технічна революція, нові засоби збройної боротьби потребують формування та розвитку у офіцера сучасних знань, навичок і вмінь, всебічного розвитку його управлінських і командирських здатностей. Ефективність військової практики суттєво залежить від її організації та оптимального управління. Керівників військових структур у всі часи вважали особливою групою, оскільки управління військами серед з усіх видів людської діяльності є однією із найбільш складних, напружених і відповідальних.

У Збройних Силах України створюються принципово нові засоби збройної боротьби, видозмінюються форми тактичних дій. Якісно перетворюються організаційно-штатна й військово-управлінська структури військових підрозділів, це вимагає удосконалення військово-управлінської діяльності офіцерів, що носить складний, багаторівневий характер.

Управлінська культура – одна з найважливіших складових нової парадигми управління і визначальний елемент професіоналізму керівника будь-якої ланки. До предмету управлінської культури відносяться такі основні завдання, як ознайомлення майбутнього офіцера з методами розв'язання можливих організаційно-управлінських проблем, навчання здатності визначити мету й науково-достовірно аналізувати чинники, що заважають її досягненню, а також навчання методам оцінювання переваг чи недоліків певних управлінських рішень.

Військова практика сьогодення визначила потребу в офіцерах-керівниках, які орієнтовані на демократичні управлінські пріоритети, здатні до актуалізації й саморозвитку наявних можливостей, уміють самостійно орієнтуватися в соціальній і військовій реальності, володіють різноманітними стратегіями керування, здатні відмовитись від ав-

торитарного впливу на користь ефективної взаємодії.

Але в той же час, як показує аналіз, мають місце тенденції зростання числа офіцерів-випускників з недостатньою підготовленістю до сучасної військово-управлінської діяльності, зі слабким знанням нових технологій військового керування, з недостатньою її рефлексивною культурою й гнучкістю, відсутністю самої потреби в підвищенні загальної культури військового керування.

Якщо вимоги до сучасного випускника представити в комплексі, то стане очевидним, що для успішної управлінської діяльності вже недостатньо лише професійних знань. Потрібно щось більше, а саме – якісно новий етап професійного розвитку. Таким етапом має стати формування управлінської культури майбутнього офіцера. У цих умовах виникає об'єктивна потреба приведення у відповідність змісту й структури підготовки курсантів до сучасної військово-управлінської діяльності.

Військова практика вимагає науково обґрунтованих управлінських дій командирів всіх ступенів, від результативності яких багато в чому залежить бойова готовність військ у мирний й результат бою у воєнний час.

Найважливіші теоретичні передумови даної проблеми, пов'язані з підготовкою майбутніх офіцерів до управлінської діяльності у військах, ми знаходимо у військово-професійній діяльності.

Вивчення практики діяльності майбутнього офіцера дозволяє зробити висновок про те, що підвищення рівня управлінської культури можна досягти наступними шляхами: вивчення рівня сформованості у майбутніх офіцерів управлінської культури; надання допомоги майбутнім офіцерам в адекватній самооцінці досягнутого рівня управлінської культури, розробка індивідуальних планів і методик; формування у офіцерів позитивної мотиваційної установки на розвиток управлінської культури; обґрунтування значимості управлінської культури для успішної реалізації військово-професійного функціонала; формування позитивної суспільної думки в офіцерському середовищі військової частини відносно проведеної офіцером роботи; ви-

вчення й пропаганда традицій військової частини, що сприяють розвитку у майбутніх офіцерів офіцерської честі, відповідальності, почуття обов'язку, стійкого інтересу до своєї професійної діяльності; спонукання майбутніх офіцерів до роботи із саморозвитку професійних знань, навичок й умінь; формування у майбутніх офіцерів ідеалу військового керівника, що володіє високою культурою професійної діяльності; створення сприятливих умов й можливостей для розвитку управлінської культури й підвищення статусу офіцера.

Рівень готовності майбутніх офіцерів до сучасної військово-управлінської діяльності в умовах рішення нових професійних завдань може істотно підвищитися при реалізації наступних психолого-педагогічних умов: модель підготовки майбутніх офіцерів до військово-управлінської діяльності (мета, принципи, зміст, форми організації, методи, засоби) визначається змістом і характером сучасної військово-професійної діяльності; формування навичок військово-управлінської діяльності здійснюється шляхом її моделювання в освітньому й різному видах військово-професійної діяльності; ефективність процесу формування навичок військово-управлінської діяльності забезпечується його цілісністю, послідовністю, взаємозв'язком теоретичної (в освітній діяльності) і практичної (у різних видах військово-професійної діяльності) підготовки курсантів на кожному етапі навчання; індивідуалізація й диференціація процесу підготовки майбутніх офіцерів до військово-управлінської діяльності здійснюються з урахуванням сучасних вимог до такої діяльності, етапів її формування, реальних і потенційних можливостей тих, кого навчають; здійснюється спеціальна й психолого-педагогічна підготовка викладачів в області військово-управлінської діяльності і її формування в освітньому процесі ВВНЗ.

Управлінські здатності майбутніх офіцерів у процесі навчання у ВВНЗ будуть розвиватися більш продуктивно, якщо забезпечувати адекватну самооцінку, стабільність емоційно-вольової сфери, професійну мотивацію до самовдосконалення й інтелектуального зросту особистості майбутнього офіцера, а також удосконалювати систему професіона-

лізації у ВВНЗ, створювати обстановку творчої конкуренції, об'єктивності оцінки навчальної діяльності й ураховувати її результати при призначенні на відповідні посади випускників ВВНЗ.

Умови формування культури управлінської діяльності майбутнього офіцера Збройних Сил України визначається характером і рівнем суспільного розвитку, структурою суспільних відносин і міжособистісних зв'язків, рівнем духовної культури, знаннями, досвідом, а також тими обставинами, що характеризують об'єкт управління, суспільство загалом, структуру цього об'єкта, закономірності його функціонування і розвитку та основними принципами управління.

Таким чином, культура військового управління – це сукупність теоретичних і практичних положень, принципів і норм, що мають загальний характер і відносяться певною мірою до різних аспектів службової діяльності. Це, по суті, система знань про управлінську військово-практику як культурний феномен, сукупність науки і мистецтва управління, рекомендацій, узагальнення об'єкта управління, що мають науково-практичну цінність і органічно, системно пов'язані між собою. Основною метою аналізу структури культури управління є вирішення проблеми врахування його результатів у навчально-виховному процесі ВВНЗ як пошук ефективних шляхів і засобів формування професіоналізму офіцера.

Список використаних джерел

1. Коваленко О. Е. Менеджмент освіти: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів інженерно-педагогічних спеціальностей / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, В. В. Кулешова, І. С. Посохова, Т. В. Калініченко. – Харків : ВПП «Контраст», 2008. – 68 с.
2. Лапшина В. Л. Формирование управленческой культуры менеджера в условиях становления рыночных отношений: диссертация на соискание научной степени канд. пед. наук по спец.: 13.00.01 «Теория и история педагогики». – Киев, 1995. – 143 с.
3. Левончук О.Ю. Управлінська культура: стан в сучасній Україні / О. Ю. Левончук // Сучасні проблеми управління : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ 29-30 листопада 2007 р.). – К. : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2007. – С. 32.
4. Милютин П. Управленческая культура личности и факторы развития / П. Милютин // Власть. – 2007. – № 5. – С. 90–93.
5. Шейн Э. Организационная культура и лидерство / Э. Шейн. – СПб. : Питер, 2001. – 336 с.

Sergii BURYI
Kyiv

THE FORMTION ADMINISTRATIVE CULTURE OF FUTURE OFFICERS THE PRACTICAL PREPERATION AS PEDAGOGICAL PROBLEM

In this article the problem of administrative culture of officers in foreshortening psychological and pedagogical point of view, scientific sources which touch a problem administrative culture of specialists are analyzed, and the structure of administrative culture of officers is presented. It follows to bind forming and development of administrative culture of officers to comprehensive development them spiritual sphere, professionalism, competence. And here administrative culture, entering an element in all types of mutual relations of officer with the outward things of people, things, nature, comes forward basic and by an regulator him administrative activity and conduct. The level of developed of administrative culture of these constituents represents functional reliability and adequately provides implementation of the administrative tasks put before officers.

Key words: culture; management; administrative culture of officers.

Сергей БУРЫЙ
г. Киев

ФОРМИРОВАНИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ В ПРОЦЕССЕ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

В статье проанализирована проблема культуры управления офицеров как системной психолого-педагогической проблемы, проанализированы научные источники, которые касаются управленческой культуры специалистов, представлена структура управленческой культуры офицеров. Формирование и развитие управленческой культуры офицеров необходимо связывать с всесторонним развитием их духовной сферы, профессионализма, компетентности. И здесь управленческая культура, являясь элементом во всех видах взаимоотношений с окружающим миром людей, вещей, природы, выступает основным и обязательным регулятором его управленческой деятельности и поведения. Уровень формирования управленческой культуры отображает функциональную надежность и адекватно обеспечивает поставленные перед офицерами управленческие задачи.

Ключевые слова: культура, управление, управленческая культура офицеров.

Стаття надійшла до редколегії 01.02.2016

УДК 378.6:37

Лариса ЛІХІЦЬКА
м. Вінниця
innagek68@mail.ru

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

У статті розглянуто інтегративний підхід до моделювання інноваційної діяльності студентів музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів. Розроблена структура даного виду діяльності, а саме: мотиваційно-спонукальний, орієнтаційно-пізнавальний, процесуально-виконавський компоненти. Визначено, що готовність майбутніх учителів музики до мистецької інноваційної діяльності буде якісною і перспективною, якщо її розглядати як інтегративний кінцевий результат однієї із важливих граней процесу моделювання інноваційної підготовки учителів даного напрямку. Під інтегративним кінцевим результатом зумовлено накопичений за роки навчання у ВНЗ багатоаспектний і багаторівневий інноваційний ресурс спеціальних знань, навичок, умінь, який може реалізовуватись майбутнім учителем музики у практичній діяльності.

Ключові слова: інтегративний підхід, моделювання, інноваційна діяльність, майбутні вчителі музики, компонентна структура.

Розглядаючи мистецьку інноваційну діяльність, як найвищу ступінь педагогічної творчості майбутнього вчителя музики, яка забезпечує модернізацію різних ланок за-

гальноосвітньої музичної освіти і сприяє розвитку сталого інтересу до опанування й впровадження в музично-педагогічну практику новітніх науково містких й інформаційно-